

ШУЪБАИ СЕЛЕКСИЯ ВА ТЕХНОЛОГИЯИ ЗАНБЁРИАСАЛПАРВАРӢ

ҲАӢАТИ КОРМАНДОНИ Ш У Ё Б А

Бурчинов Файзалӣ
мудири шуъба

Шарипов Абдурашиџ
ходими пешбари
илмӣ, д.и.к

Улугов Одилџон
ходими калони
илмӣ, н.и.к.

Тоҳиров Одилџон
ходими илмӣ, н.и.к.

Каримова Сайрина
ходими хурди илмӣ

АЗ ТАРӢИХИ ШУЪБАИ СЕЛЕКСИЯ ВА ТЕХНОЛОГИЯИ ЗАНБЁРИАСАЛПАРВАРӢ

Занбӯриасалпарварӣ дар Тоҷикистон таърихи қадима дорад. Солҳои 1932-1934 аввалин боғҷаҳои оилаҳои занбӯрон дар Ҳисор, Шахринав, Қонибодом ва Хучанд пайдо шуда буданд.

Минбаъд занбӯриасалпарварӣ боз ҳам ривҷо равнак ёфт. Соли 1960 танҳо дар баҳши давлатӣ 16,3 ҳазор оилаи занбӯр ва соли 1977 умуман дар ҷумҳурӣ 78,3 ҳазор оилаи занбӯр аз ин 24,6 ҳазор оила дар баҳши ҷамъиятӣ ба қайд гирифта шуда буд. Дар соли 1979 миқдори умумии оилаҳои занбӯрони асал 83,9 ҳазор, аз ҷумла дар қолҷоъ совхозҳо 22,1 ҳазорро ташкил намуда буданд.

Бо назардошти ҳолатҳои демографӣ аҳолии ва зиёдашавӣ талабот ба маҳсулоти занбӯриасалпарварӣ (асал, мум, ширеш, захри занбӯр, ва гарди гул) соли 1985 дар ҷумҳурӣ қарор қабул карда шуд, ки мӯтабиқи он миқдори оилаҳои занбӯри асал 130 ҳазор ва истеҳсоли асал 3500 тоннаро ташкил менамуд. Дар натиҷа соли 1988 миқдори оилаҳои занбӯрони асал 200 ҳазор оила ва солҳои 1990-1991, 240 ҳазор оиларо ташкил намуданд.

Бо дарназардошти маълумотҳои дар боло зикргардида, дар назди Институту илмӣ-таҳқиқотӣ ҷорводорӣ АИКТ дар заминаи шуъбаи парандапарварӣ баҳши занбӯри баргрезакунак (листорез) ташкил карда шуд. Соли 1997 баҳши занбӯрипарварӣ аз шуъбаи парандапарварӣ ба ғурағӣ ҷудо шуд. Дар натиҷа ин баҳш шуъбаи занбӯриасалпарварӣ ном гирифт. То соли 2019 шуъбаи занбӯриасалпарварӣ таҳқиқотҳои илмӣ худро дар ташкил намудани тии тоҷикии занбӯрони асал ба роҳ монд. Соли 2020 шуъба бо мақсади мукамалгардонии корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ тағйирӣ ном кард, ки он бо шуъбаи селексиya ва технологияи занбӯриасалпарварӣ номгузорӣ карда шуд. Дар натиҷа таҳқиқотҳои илмӣ олимони шуъбаи мазкур тии тоҷикӣ бо қарори мушоварӣ Вазорати кишоварзии Тоҷикистон тасдиқӣ худро гирифт, ки натиҷаи меҳнати шабонарӯзии олимони шуъба мебошад.

Айни ҳол, дар шуъба қорҳои илмӣ-таҳқиқотӣ дар мавзӯи «Мукамалгардонии хусусиятҳои ирсӣю маҳсулнокии тии занбӯри асали тоҷикӣ» бо РҚД № 0121ТЈ1157 ғура ба роҳ монда шудааст.

Боқӣ қайд намуд, ки барои ташкил ва ҷобачогузории кадрҳои баландхаттисос саҳми назарраси устоди занбӯриасалпарварони ҷумҳурӣ, доктори илмҳои кишоварӣ, академики Академияи илмҳои табиатшиносӣ Федератсияи Россия, Шарипов Абдурашиџ назаррас мебошад. Устод дарули фаъолияти худ тавонистааст, ки яқҷанд шоғирдонро оид ба соҳа тарбия намояд.

ДАСТОВАРДҲОИ ИЛМИИ КОРМАНДОНИ ШУЪБА

МАЪЛУМОТИ МУҲТАСАР ДАР БОРАИ ТИПИ ТОҶИКИИ ЗАНБЁРИ АСАЛ

Занбӯриасалпарварӣро аз даврҳои қадим дар Тоҷикистон ҳамҷун касб занбӯрипарварон барои гирифтани маҳсулот ва гардолудкунии растаниҳои энтомофилӣ шӯғл намулданд.

Солҳои ғўлоӣ аз ҷумҳуриҳои ҳамсоя овардани зӯтҳои гуногуни занбӯрони асал ба он оварда расонид, ки занбӯрони маҳаллӣ ба каммаҳсулӣ, хашмигинӣ ва зимистонгузаронӣ сӯст гирифтанд.

Аз солҳои 2011 шӯғӯрӣ намуда, дар шуъбаи селексиya ва технологияи занбӯриасалпарварӣ Институту ҷорводорӣ ва ҷароғоҳи АИКТ оид ба зиёд гардонидани шумораи оилаҳои занбӯри асал ва маҳсулнокии он бо роҳи селексионӣ офаридани тии сермаҳсулӣ тоҷикӣ занбӯри асал, қорҳо оғоз гардиданд.

Қорҳои селексионӣ оид ба офаридани тии тоҷикӣ занбӯри асал дар шароити Нохияҳои тобӣ марказ, Институту ҷорводорӣ ва ҷароғоҳи АИКТ, дар Қорҳои воҳиди давлатӣ занбӯрипарварӣ «Асали Тоҷикистон» ва дигар қорҳои занбӯриасалпарварӣ ҷумҳурӣ гузаронида шудааст.

Дар равади офаридани тии тоҷикӣ занбӯрони асал, зоти занбӯри асали қарпатӣ, дурағаҳои аз зоти қарпатӣ гирифташуда ва занбӯрони асали маҳаллӣ истифода бурда шудаанд. Занбӯрони тии тоҷикӣ хусусиятҳои тобоварӣ ба иқлими гарм ва зимистони муътадилро аз занбӯрони маҳаллӣ гирифта аз занбӯрони зоти қарпатӣ бошад ҷунин хусусиятҳоро аз қабилӣ маҳсулнокии асалию мумӣ, оромтабиат будан, афзоишбӣни хубӣ аввалибахорӣ ба худ гирифтаанд.

Таҷрибаҳои гузаронидашуда барои офаридани тии тоҷикӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон нишон доданд, ки занбӯрони офарида бо нишондодҳои эҷастерӣ дарозии хартумча ва дигар омилоҳо ба монанди маҳсулнокиӣ, зимистонгузаронӣ, тухмгузорӣ, гардолудкунии растаниҳои энтомофилӣ назар ба занбӯрони маҳаллӣ ва зоти қарпатӣ фарқиати мӯсбӣ доранд.

Миқдори тухмгузории шабонарӯзии аввали моҳи март дар занбӯрони тии тоҷикӣ 610-670 дона ва дар занбӯрони маҳаллӣ бошад 600-650 доноро ташкил доданд, ки ин нишондиханда нисбат ба занбӯрони асали қарпатӣ 6,5-12,6% зиёд мебошад.

Бо роҳи гузаронидани бонизомӣ селексионӣ оид ба офаридани тии тоҷикӣ занбӯри асал, дар шароити хушӯ гарми иқлими Ҷумҳурии Тоҷикистон мо тавонистем

м, маҳсулнокии оилаҳои занбӯри асалро зиёд намуда, селашавӣ табиии онҳоро кам ва қобилияти зимистонгузарониашонро беҳтар намоем, ки ин ҳолат самаранокии иқтисодӣ соҳаро баланд мебардорад.

Тии мазкур бо Қарори маҷлиси ҳаӢати мушоварӣ Вазорати кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 10-уми январӣ соли соли 2022 тахти №4/2 тасдиқ карда шуд.

